

УДК 371.011 (07)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-2-46>

Віталіна ЛИСИЦЯ,

orcid.org/0000-0003-2228-2013

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

(Глухів, Сумська область, Україна) *vitalion482@gmail.com*

Аліна ДМИТРЕНКО,

orcid.org/0000-0002-7743-6289

доктор філософії,

доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

(Глухів, Сумська область, Україна) *alinadmutrenko1990@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті автори акцентують увагу на проблемі навчання та всебічного розвитку дітей дошкільного віку, яка актуалізувалась через повномасштабне вторгнення росії в Україну. В умовах, які склалися, педагоги всіх освітніх ланок змушені адаптуватися і розробляти інноваційні підходи до навчання, оскільки традиційні методи та підходи вже є неефективними і більш того неможливими в аспекті їх реалізації (обмежений доступ до освітніх ресурсів, психологічний комфорт та безпека дітей та педагогів).

У статті розглядаються специфічні особливості інноваційного навчання; зроблено дефінітивний аналіз ключових понять: «інновація», «інновація в освіті», «інноваційні підходи до навчання». Автори статті акцентують увагу, що інновація в освіті – це основна форма розвитку сфери освіти, а управління процесом інновації, що включає створення умов для її відтворення, – це основний механізм, який визначає її якість та якість освіти в цілому.

Розглядаються етапи інновації: генерація ідей та їх підтримання, наукові дослідження, початок інновації, проектування її розробка стратегії ефективності виробництва, безпосередньо етап виробництва її застосування інновації і наголошується на тому, що принцип генерації інновації є ключовим в процесі розробки інноваційних підходів до навчання.

Автори статті виокремлюють причини введення інноваційних підходів у дошкільній ланці освіти та резюмують, що в умовах війни інноваційним підходом до розвитку та навчання дітей дошкільного віку є дистанційна освіта з використанням ігрових методик, але вони мають бути адаптовані для дистанційної форми навчання, оскільки дистанційна освіта – це інноваційний підхід у реалізації освітнього процесу, що має на увазі використання усіх стандартних складових (методичні матеріали, цілі, зміст, організаційні форми, технологічні засоби та контроль), але у форматі інтерактивної віддаленої взаємодії, за допомогою Internet-технологій.

Ключові слова: інноваційний підхід, інновація, діти дошкільного віку, дистанційне навчання, гра.

Vitalina LYSYTSIA,

orcid.org/0000-0003-2228-2013

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Theory and Methodology of Preschool Education Department

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

(Hlukhiv, Sumy region, Ukraine) *vitalion482@gmail.com*

Alina DMYTRENKO,

orcid.org/0000-0002-7743-6289

Doctor of Philosophy,

Associate Professor at the Theory and Methodology of Preschool Education Department

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

(Hlukhiv, Sumy region, Ukraine) *alinadmutrenko1990@gmail.com*

INNOVATIVE APPROACHES TO EDUCATION AND DEVELOPMENT OF PRESCHOOLERS IN WAR CONDITIONS

In the article, the authors focus on the problem of education and comprehensive development of preschoolers, which became actualized due to the full-scale invasion of russia into Ukraine. In the conditions that have developed, pedagogues of all educational levels are forced to adapt and develop innovative approaches to learning, since traditional methods and approaches are already ineffective and, moreover, impossible in terms of their implementation (limited access to educational resources, psychological comfort and safety of children and teachers).

The article examines the specific features of innovative education; a definitive analysis of key concepts: «innovation», «innovation in education», «innovative approaches to education» was made. The authors of the article emphasize that innovation in education is the main form of development in the field of education, and the management of the innovation process, which includes the creation of conditions for its reproduction, is the main mechanism that determines its quality and the quality of education as a whole.

The stages of innovation are considered: the generation of ideas and their maintenance, scientific research, the beginning of innovations, the design and development of a production efficiency strategy, the stage of production and application of innovation itself, and it is emphasized that the principle of generation of innovations is key in the process of developing innovative approaches to education.

The authors of the article single out the reasons for the introduction of innovative approaches in the preschool education chain and summarize that in the conditions of war, distance education using game methods is an innovative approach to the development and education of preschool children, but they must be adapted for distance education, since distance education is an innovative approach in the implementation of the educational process, which implies the using of all standard components (methodical materials, goals, content, organizational forms, technological means and control), but in the format of interactive remote interaction, using Internet technologies.

Key words: innovative approach, innovation, preschoolers, distance learning, game.

Постановка проблеми. Проблема використання інноваційних підходів у навчанні та розвитку дітей дошкільного віку полягає в необхідності забезпечення педагогами оптимального середовища для їхнього всебічного розвитку. Традиційні методи та підходи можуть бути неефективними або недостатньо адаптованими до потреб сучасних дітей, які виростають у швидкозмінному світі інформаційних технологій та в умовах війни в Україні.

До недоліків традиційних методів навчання ми відносимо втрату мотивації дітей до навчання, відсутність індивідуального підходу, недостатня взаємодія формування їхньої соціальної компетентності.

Аналіз досліджень. Інноваційні підходи до навчання та розвитку дітей дошкільного віку охоплюють широкий спектр методик, стратегій і технологій, спрямованих на покращення якості освіти та розвитку дітей.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття.

Науковці по-різному визначають поняття «інновація». Так, дослідник І. Підласий зазначає, що інновація – це й ідеї, і процеси, і результати, які в єдності складають якісне вдосконалення педагогічної системи (Підласий, 1998: 3).

На думку дослідниці І. Дичківської, інновація – це певне нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях (Дичківська, 2004: 352).

Проблемі розробки та впровадження в освітній процес інноваційних методик та технологій при-

свячені праці українських дослідників В. Бикова, В. Дем'яненка, М. Євтуха, Ю. Жука, В. Клочка, В. Лапінського (Спірін, 2009); проблемам використання служб Інтернету у навчанні та освітнього потенціалу мережі Інтернет в освітньому процесі присвячені роботи Н. Морзе, Є. Полат, Ю. Рамського, С. Симоновича; проблемам розробки сучасних інноваційних технологій в дошкільній освіті присвячені праці таких зарубіжних та вітчизняних науковців як: С. Нерянової, А. Богуш; І. Луценко; П. Копосова; Т. Андрющенко, Т. Піроженко, В. Кузьменко, О. Семенова, Г. Рего, І. Коновальчука, Докуз Ейлюль (Туреччина), Vesile Yildiz Demirtaş, Filiz Karadağ, Л. Соловйової, В. Рагозіної та ін.

Систематизація нововведень, інновацій запропонована в роботах К. Ангеловські, Н. Горбунової, А. Лоренсова, М. Поташника, Н. Юсуфбекова та ін. Критерії оцінки інноваційної діяльності у загальноосвітній школі досліджені В. Нікітіним, А. Тімербулатовою та ін. (Дубасенюк, 2014: 12).

Мета статті – розглянути інноваційні підходи, які сприятимуть ефективному та цікавому процесу навчання, всебічному розвитку дітей дошкільного віку в умовах війни в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо за необхідне зупинитися на аналізі змісту ключових дефініцій: *інновація, інновація в освіті, інноваційні підходи до навчання*. Поняття «інновація» є похідною від лат. слова «innovatio», яке перекладається як «оновлення» чи «зміна». У перекладі з англійської мови інновація може виступати як: 1) інновація – це нововведення, раціоналізаторська пропозиція, тобто зміна технології, організації виробництва або самого продукту, що здійснюється з метою досягнення вищої ефективності або створення нової цінності; 2) інновація як процес здійснення новацій (Скворцов, 2013).

Поняття «інновація» в перекладі з грецької мови означає «новизна» і тлумачиться як: «1) нововведення; 2) комплекс заходів, спрямованих на

впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів». Це поняття з'явилося уперше в зарубіжних дослідженнях ХІХ століття, коли сформувалась галузь інноватики – неологія (наука про нововведення), в рамках якої стали вивчатися закономірності технічних нововведень у сфері матеріального виробництва, це поняття знайшло своє відображення в економіці і стало характеризувати головний чинник стійкості розвитку країни (Москаленко, 2019: 3).

В соціолого-педагогічному словнику (Гончаренко, 1997: 373) термін «інновації» (від англ. – нововведення) тлумачиться як запровадження нових форм організації праці й управління, що охоплює не тільки окреме підприємство, а й їхню сукупність.

Як зазначає О. Чубко, слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу (Чубко, 2013).

Поряд із цим терміном часто вживаються і терміни «новація» та «нововведення». Така багатогранність даного феномена, його неоднозначність, на наше переконання, спричинили відсутність єдиного підходу до його визначення. Для прикладу розглянемо кілька трактувань.

Учені розрізняють поняття новація, або новий спосіб та інновація, нововведення. Новація – це сам засіб (новий метод, методика, технологія, програма тощо), а інновація – процес його освоєння. Одні науковці (В. Сластьонін, Л. Подимова та ін.) вважають інновації комплексним процесом створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень (Чубко, 2013). Інші (І. Підласий) заперечують, що інновації не можуть зводитись до створення засобів (Чубко, 2013).

Так, І. Підласий вважає, що інновації – це ідеї, і процеси, і засоби, і результати, взяті в якості якісного вдосконалення педагогічної системи. Розбіжності у тлумаченні поняття спричинені неодноковим баченням їх авторами сутнісного ядра, а також радикальності нововведень (Чубко, 2013).

Нам імпонує думка О. Листопада, який виокремлює такі значення терміну «інновація»: форма організації інноваційної діяльності; сукупність нових професійних дій педагога; зміни в освітній практиці; процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу; новизна, що змінює результати освітнього процесу; кінцевий результат інноваційної діяль-

ності; реалізоване нововведення; комплексний процес створення; оновлення; кінцевий результат творчої діяльності» (Листопад, 2011: 43).

Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, термін «інновація» тлумачиться у таких значеннях: 1) нововведення; 2) комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів тощо (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005: 1728).

Термін «інновація» є надзвичайно різноманітним і вживається у різних значеннях. Одні автори, намагаючись розширити його охоплення, розмивають саму суть значення. Інші під поняттям інновація вбачають вузьке трактування, яке характеризує лише один із його аспектів. До першої групи таких дослідників належить Й. Шумпетер. Під інновацією він розуміє будь-які покращення.

Погоджуємося з думкою О. Дубасенюка (Дубасенюк, 2014: 12) про те, що інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті.

Сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якістьми: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище. **Джерелом інновації** є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження (Дубасенюк, 2014: 12).

Класифікація *інновацій в освіті* – це досить складне методологічне завдання, що зумовлено складністю понять «інновація» та «інновація в освіті», що також ускладнює однозначне визначення критерію класифікації інновацій.

Незважаючи на численні дослідження вчених і постійний інтерес до даної проблематики, загально визнаного трактування поняття «освітня інновація» дотепер не використовується ні в педагогічній літературі, ні в самому інноваційному освітньому середовищі.

Класичним прикладом класифікації *освітніх інновацій* є наступна типологія, в якій для систематизації нововведень визначено: 1) тип нововведення; 2) механізм здійснення інноваційного процесу; 3) особливості інноваційного процесу. Інновація в освіті – це основна форма розвитку

сфери освіти, а управління процесом інновації, що включає створення умов для її відтворення, – це основний механізм, який визначає її якість та якість освіти в цілому.

Освітні інновації – це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності (Василець, 2020).

Специфіка ж освітніх інновацій полягає, наприклад, у тім, що, зберігаючи всі характерні риси інноваційних процесів, освітні нововведення відрізняються від аналогічних процесів у інших сферах тим, що й об'єкт впливу інновацій, і предмет діяльності пов'язаний із особистістю вихованця та педагога.

Більшість вчених, аналогічно дослідженням Р. Юсуфбекової, дають більш широке поняття освітньої інновації, розуміючи під нею процес створення, освоєння, використання та поширення нового. Частина ж з них – тлумачать її як діяльність зі створенню нового, авторського, автентичного, самобутнього. Процеси ж освоєння, використання, розповсюдження не розглядаються ними як власне інноваційні (Освітня інновація, 2005).

Серед науковців, що досліджували дану kwestію інноваційних підходів до навчання вважаємо за необхідне відмітити праці І. Беха, Л. Даниленка, О. Пехоти, О. Попової.

Впровадження інноваційних технологій в освітній процес підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти, стало предметом досліджень науковців: Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богініч, Н. Гавриш, С. Грабовської, І. Дичківської, І. Зазюна, О. Листопада, М. Машовець, В. Олійник, Т. Поніманської, Х. Шапаренка та ін. (Беленька, 2006: 304; Грабовська, 2004: 171; Дичківська, 2003: 178; Освітні технології, 2001: 69).

Отже, проблематика інноваційного навчання є достатньо досліджуваною, але залишається актуальною, оскільки будь-які зміни в країні потребують адаптації до нових умов, а отже і нововведень.

Що ж стосується основних ідей та принципів інноваційного навчання, то зазначимо, що принципи інноваційної педагогічної діяльності досліджували як українські, так і зарубіжні вчені, зокрема принципи інноваційної освіти – І. Бех, В. Делія, В. Кремень та ін.; принципи інноваційної педагогічної діяльності – І. Дичківська, В. Слатьонін, Л. Подимова та ін.; принципи підготовки освітян до інноваційної професійної діяльності – І. Гавриш, Л. Даниленко, Н. Василенко, Н. Клокар, О. Козлова та ін. (Козак, 2011).

Ми суголосні з думкою В. Делія, що до принципів інноваційної вищої освіти віднести: генера-

ції інновацій; активного пізнання і евристичного навчання; відкритості; випередження реальності в практиці і теорії наук; єдності традиції інноваторства; інтелектуальної власності; співробітництва; системності; навчання на основі інтеграції з бізнесом і виробництвом; безперервності освіти та ін. (Даниленко, 2005: 42).

З-поміж зазначених принципів суттєвим вважаємо **принцип генерації інновацій**. Виокремимо основні етапи: генерація ідей та їх підтримання, наукові дослідження, початок інновацій, проектування й розробка стратегії ефективності виробництва, безпосередньо етап виробництва й застосування інновації.

Генерація ідей – це початкова частина процесу, при цьому правильний вибір курсу діяльності вплине на подальший розвиток. Генерація ідей – це процес створення нових концепцій, планів або рішень шляхом активного розвитку і висловлення різноманітних думок, уявлень і асоціацій. В цьому процесі ідеї можуть виникати шляхом асоціацій, аналогій, перетворень ідеї або просто шляхом випадковості. Генерація ідей важлива для творчого процесу, розвитку нових продуктів та пошуку рішень у складних ситуаціях.

Генерація ідей в педагогіці є процесом творчого пошуку нових підходів, методик та ідей для вдосконалення освітнього процесу та підвищення його якості. Цей процес може включати в себе розвиток нових педагогічних методик, адаптацію інноваційних підходів до умов конкретного навчального закладу, а також створення та впровадження нових програм навчання.

Генерація ідей в педагогіці сприяє пошуку оптимальних рішень у вирішенні педагогічних завдань, розвитку критичного мислення педагогів та збагаченню їхнього професійного досвіду. Цей процес може бути стимульований через проведення творчих майстерень, конференцій, семінарів, де педагоги можуть обмінюватися досвідом та ідеями з колегами, а також через підтримку та стимулювання творчої активності педагогів з боку керівництва навчального закладу.

Генерація ідей в педагогіці відіграє важливу роль у вдосконаленні освітнього процесу, розвитку творчого мислення педагогів та підвищенні якості освіти. Вона може бути стимульована проведенням воркшопів, круглих столів, діалогових сесій, конференцій та семінарів, де педагоги можуть обмінюватися досвідом та ідеями.

І також через те, що з реалізацією оновленого Базового компоненту дошкільної освіти (БКДО, 2021) ключовим питанням стає впровадження інноваційних підходів навчання в дошкільну

освіту. Принцип генерації інновацій є **базисним** на нашу думку. Саме він передбачає взаємодію освітньої галузі, вимагає від педагогів закладів дошкільної освіти переорієнтації з освітньої моделі організації освітнього процесу на спільну діяльність дорослих і дітей, що базується на відповідних віковим особливостям форм освітньої роботи – експериментування, проектування, а тим більше в умовах повномасштабної війни в країні.

Причинами введення інноваційних підходів у дошкільній ланці освіти є:

- необхідність вести активний пошук шляхів розв’язання проблем, наявних у дошкільній освіті (у зв’язку з війною у тому числі);

- прагнення педагогічних колективів підвищити якість освітніх послуг в умовах які склалися, задовольняючи запити усіх дітей;

- конкуренція між закладами дошкільної освіти, оскільки у зв’язку з дистанційними умовами навчання та у зв’язку з тим, що багато закладів дошкільної освіти або зруйновані або знаходяться на тимчасово окупованих територіях – кількість їх зменшується;

- багато працівників закладів дошкільної освіти змушені виїжджати за кордон або ж шукати іншу професію через низький рівень оплати праці;

- демографічна криза (низька народжуваність та висока смертність лише загострилися; в поєднанні з воєнними втратами і мільйонами біженців створили сумнівну картину демографічних перспектив України).

Постає питання готовності педагогів закладів дошкільної освіти до реформування та модернізації дошкільної освіти, генерації інноваційних ідей. Вищезазначене потребує від педагогів широкого спектру теоретичної обізнаності та вмінь практичної реалізації знань.

Складність вирішення полягає в тому, що до початку війни не було передбачено універсальної методики чи технології навчання, яка оптимально та ефективно зреалізовувалася б в умовах війни. У більшості закладів дошкільної освіти наразі освітній процес відбувається у дистанційному або змішаному форматах.

Міністерством освіти і науки України розроблені рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні (Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні, 2022).

У документі зазначається, що «Базовий компонент дошкільної освіти (2021), як стандарт дошкільної освіти, є актуальним у будь-який час. Він утверджує політику держави у галузі дошкіль-

ної освіти. Заклади дошкільної освіти мають відповідати його вимогам і під час дії воєнного стану. Основними формами онлайн-комунікацій є: відеоконференція, форум, чат, блог, електронна пошта, анкетування, соціальні мережі» (Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні, 2022).

Отже, ми вважаємо, що інноваційним підходом до розвитку та навчання дітей дошкільного віку залишаються ігрові методики, але вони «вимушено» адаптовані для використання в дистанційному форматі в непереможних обставинах, зокрема під час російсько-української війни.

Дистанційна освіта – це інноваційний підхід у реалізації освітнього процесу, що має на меті використання усіх стандартних складових (методичні матеріали, цілі, зміст, організаційні форми, технологічні засоби та контроль), але у форматі інтерактивної віддаленої взаємодії, за допомогою digital-технологій. У Наказі МОН України «Про затвердження Вимог до вищих закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямами і спеціальностями» від 30.10.2013 р. № 1518 детально зазначається: які умови необхідно виконати для розвитку проєкту з віддаленою освітою (НАКАЗ 30.10.2013 № 1518, 2013). Окрім наявності ліцензії на проведення освітньої діяльності заклад освіти має бути також забезпечений належним технічним устаткуванням, а педагогічний персонал – мати відповідну кваліфікацію та знання (Дистанційна освіта та умови її впровадження, 2018).

В умовах війни діти дошкільного віку опановують новий вид ігор – дистанційний. В обігу наукових понять зустрічається ще такий термін як «безконтактні ігри». Проте все ж таки існує певний контакт – якщо не сенсорний, то візуальний чи аудіальний. Тому, доречніше вживати термін «дистанційні» (Кондратюк, 2020).

Для стимулювання різних аспектів дитячого розвитку можна використовувати такі платформи як: ABCmouse – це повноцінна освітня платформа з іграми, вправами та заняттями для розвитку навичок читання, математики; Starfall – цей ресурс пропонує безліч інтерактивних вправ для навчання читання та математики на рівні дошкільного віку; Poisson Rouge – це веб-сайт з великою кількістю ігор та завдань, спрямованих на розвиток уяви, мислення та навичок спілкування; Lingokids – цей додаток допомагає дітям вивчати англійську мову за допомогою ігор, пісень та

відеоуроків; Тоса Воса – серія додатків для творчості та розвитку фантазії дітей за допомогою різноманітних ігор та інтерактивних історій; Busy Shapes – ця програма допомагає розвивати уяву та логічне мислення через ігровий процес з формами та кольорами; Endless Alphabet – додаток, який вчить дітей буквам та словам за допомогою цікавих та кольорових ілюстрацій; Sago Mini – серія ігор для малюків, які допомагають розвивати уяву, творчість та моторику рук.

Педагоги закладів дошкільної освіти знімають відеозаняття. Відеозаписи можуть бути використані для формування різних навичок, набуття важливих компетентностей, а також для підтримки розвитку моторики, мовлення та інших аспектів розвитку дітей.

З метою формування цифрової гігієни як засобу формування навичок безпечної роботи в мережі Інтернет у дітей дошкільного віку роль педагогів полягає у систематичній тісній взаємодії з батьками дітей: наданні рекомендацій, здійсненні педагогічної підтримки та організації спільно з батьками безпечного освітнього простору для дітей дошкільного віку в умовах війни (Лисиця, Конопля, 2023: 339).

Батьки повинні активно включатися в освітній процес, тримати постійний зв'язок з педагогами, допомагати дошкільникам із виконанням завдань та створити освітнє середовища вдома. Педагоги, у свою чергу повинні надавати практичні рекомендації батькам щодо організації освітнього процесу, використовувати online-ресурси для спільної роботи та обміну ідеями. Такий підхід дозволить створює передумови для оптимального розвитку дитини під час дистанційного навчання.

З-поміж позитивних аспектів дистанційної освіти виокремимо: гнучкість та доступність, різноманітність ресурсів та індивідуалізація навчання. До мінусів дистанційного навчання з дітьми дошкільного віку або негативних аспектів ми відносимо: обмежену соціалізацію, від-

сутність особистого контакту з педагогом, неможливість організації такого навчання без допомоги дорослих, можливість перевантаження (Лисиця, 2023: 231).

Міністерством освіти і науки України розроблені рекомендації щодо впровадження дистанційного навчання в заклади дошкільної освіти (Дистанційна освіта, 2024).

Постійну підтримку в процесі реалізації інноваційних підходів до навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах війни заклади дошкільної освіти отримують від дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) (Проекти ЮНІСЕФ для підтримки дітей і батьків, 2024), який разом із партнерами допомагає працівникам закладів дошкільної освіти надавати якісний психолого-педагогічний супровід дітям і їхнім батькам в умовах війни. Зокрема, у межах реалізації проекту професійного навчання психологів та вихователів за програмою «Психологічний супровід освітнього процесу в умовах кризи в Україні». Проект ініційовано ЮНІСЕФ у партнерстві з НГО «Асоціація працівників дошкільної освіти».

Висновки. Отже, інноваційним підходом до розвитку та навчання дітей дошкільного віку в умовах війни є ігрові методики адаптовані для використання в дистанційному форматі, оскільки вони є найбільш дієвим засобом навчання та розвитку дітей дошкільного віку. Адаптація їх до дистанційного формату передбачає використання on-line ігор, віртуальних інтерактивних іграшок, відеоуроків, вебінарів та залучення інших цифрових ресурсів, які забезпечують активну участь дітей в освітньому процесі та їх всебічний розвиток; мотивують до навчання.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці спеціальних програм із психолого-педагогічної підтримки з метою впровадження алгоритму адаптації дітей дошкільного віку до реалій сьогодення, що є інновацією в контексті навчання дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія. Київ: Світоч, 2006. 304 с.
2. БКДО URL: <http://surl.li/jyzt> (дата звернення: 11.04.2024)
3. Василець Володимир Олександрович Інновації в освіті, їх види та класифікація URL: <http://surl.li/tgpb0> (дата звернення: 11.04.2024)
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови за ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
6. Грабовська С. Л. Інтерактивне навчання у вузі: проблеми і перспективи. *Вісник Львівського університету*. Серія: Педагогічні науки. 2004. Вип. 15. С. 171–176.
7. Даниленко Л. І. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 Інститут педагогіки. Київ, 2005. 42 с.
8. Дистанційна освіта URL: <http://surl.li/tgpbg> (дата звернення: 11.04.2024)
9. Дистанційна освіта та умови її впровадження URL: <http://surl.li/tfcgr> (дата звернення: 11.04.2024)

10. Дичківська І. М. Інноваційна компетентність педагога як показник готовності до впровадження сучасних технологій дошкільної та початкової освіти. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : зб. наук. пр. : наук. зап. РДГУ редкол.: І. М. Хом'як, М.С. Янцур, І.Д. Бех та ін. Рівне : РДГУ, 2003. Вип. 26. С. 138–141.
11. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник Київ: Академвидав, 2004. 352 с
12. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті і інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28. URL: <http://surl.li/sjmf> (дата звернення: 11.04.2024)
13. Кондратюк Світлана Григорівна та Середюк Марина Олександрівна (2020) Дистанційні ігри для дошкільників URL: <http://surl.li/tgprfi> (дата звернення: 11.04.2024)
14. Козак Л. Принципи інноваційної професійної діяльності викладача вищої школи URL: <http://surl.li/tgprfs> (дата звернення: 11.04.2024)
15. Лисиця В. Дистанційне навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку: за і проти *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Бердянськ, 2023. Вип. 2. С. 231–240.
16. Лисиця В., Конопля А. Цифрова гігієна як засіб формування навичок безпечної роботи в мережі інтернет у дітей дошкільного віку *Сучасні загрози глобальній та регіональній безпеці* : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 29 жовтня 2023 р. С. 339–343. DOI: 10.46340/GUEC2023-10.
17. Листопад О. В. Інноваційний розвиток освіти й освітні інновації. Понятійно-термінологічний аналіз проблеми. *Інновації у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя: методологічні, змістові та методичні аспекти*: монографія. Суми: Видавництво «МакДен», 2011. С. 43–60.
18. Москаленко А. А. Інноваційні технології на уроках зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школі*. 2019. № 13/14. С. 3–6.
19. НАКАЗ 30.10.2013 № 1518 Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями URL: <http://surl.li/tgprgv> (дата звернення: 11.04.2024)
20. Освітня інновація URL: <http://surl.li/tgphu> (дата звернення: 11.04.2024)
21. Освітні технології. Навчально-методичний посібник За загальною редакцією О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. С. 69–75.
22. Підласий І. П. Педагогічні інновації. *Рідна школа*. 1998. № 12. С. 3–81.
23. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні № 1/3845-22 від 02 квітня 2022 року URL: <http://surl.li/gsnwr> (дата звернення: 11.04.2024)
24. Проекти ЮНІСЕФ для підтримки дітей і батьків URL: <http://surl.li/lkejc> (дата звернення: 11.04.2024)
25. Скворцов Д. Інновація, інноваційність та інноваційний розвиток з позицій економічної теорії URL: <http://surl.li/tgprjw> (дата звернення: 11.04.2024)
26. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). URL: <http://surl.li/tgprkl> (дата звернення: 11.04.2024)
27. Чубко О.П. Інноваційні технології навчання в контексті педагогічної підготовки майбутнього вчителя. URL: <http://surl.li/tgprkz> (дата звернення: 11.04.2024)

REFERENCES

1. Bielienska H. V. (2006) Vychovatel ditei doshkilnoho viku: stanovlennia fakhivtsia v umovakh navchannia. [Educator of Preschool Children: Becoming a Specialist in Learning Conditions] monohrafia. Kyiv: Svitoch, 2006. 304 s. [in Ukrainian]
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic Component of Preschool Education]. Available at URL: <http://surl.li/jyzz> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]
3. Vasylets V. O. Innovatsii v osviti, yikh vydy ta klasyfikatsiia [Innovations in Education, their Types and Classification]. Available at URL: <http://surl.li/tgprbo> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]
4. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2005) [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language] za red. V. T. Busel. Kyiv, Irpin: Perun, 2005. 1728 s. [in Ukrainian]
5. Honcharenko S. (1997) Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk. [Ukrainian Pedagogical Dictionary] Kyiv: Lybid, 1997. 373 s. [in Ukrainian]
6. Hrabovska S. L. (2004) Interaktyvne navchannia u vuzi: problemy i perspektyvy. [Interactive Learning at a University: Problems and Prospects.] Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia pedahohichna 2004. Vyp. 15. S. 171–176. [in Ukrainian]
7. Danylenko L. I. (2005) Teoretyko-metodychni zasady upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Theoretical and Methodological Principles of Management of Innovative Activities in General Educational Institutions] Avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.01 Instytut pedahohiky. Kyiv, 2005. 42 s. [in Ukrainian]
8. Dystantsiina osvita [Distance Education] Available at URL: <http://surl.li/tgprbg> (Accessed 11.04.2024)
9. Dystantsiina osvita ta umovy yii vprovadzhennia [Distance Education and Conditions of its Implementation]. Available at URL: <http://surl.li/tfegr> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]
10. Dychkivska I. M. (2003) Innovatsiina kompetentnist pedahoha yak pokaznyk hotovnosti do vprovadzhennia suchasnykh tekhnolohii doshkilnoi ta pochatkovoї osvity. [Innovative Competence of the Teacher as an Indicator of Readiness

for the Introduction of Modern Technologies of Preschool and Primary Education.] Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity : zb. nauk. pr. : nauk. zap. RDHU redkol.: I. M. Khomiak, M.S. Yantsur, I.D. Bekh ta in. Rivne : RDHU, 2003. Vyp. 26. S. 138–141. [in Ukrainian]

11. Dychkivska I. M. (2004). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative Pedagogical Technologies] education guide Kyiv: Akademvydav, 2004. 352 p. [in Ukrainian]

12. Dubaseniuk O.A. (2014) Innovatsii v suchasni osviti. [Innovations in Modern Education] Innovatsii v osviti i intehratsiia nauky i praktyky: zbirnyk naukovo-metodychnykh prats za zah. red. O.A. Dubaseniuk. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2014. S. 12-28. Available at URL: <http://surl.li/sjmjf> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

13. Kondratiuk S. H., Serediuk M. O. (2020) Dystantsiini ihry dlia doshkilnykiv [Remote games for preschoolers] Available at URL: <http://surl.li/tgpfj> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

14. Kozak L. Pryntsypy innovatsiinoi profesiinoi diialnosti vykladacha vyshchoi shkoly [Principles of Innovative Professional Activity of a Teacher of a Higher School] Available at URL: <http://surl.li/tgpfj> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

15. Lysytsia V. (2023) Dystantsiine navchannia anhliiskoi movy ditei starshoho doshkilnoho viku: za i proty [Distance Learning of English for Senior Preschoolers: Pros and Cons] Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. Berdiansk, 2023. Vyp. 2. S. 231–240. [in Ukrainian]

16. Lysytsia V., Konoplia A. (2023) Tsyfrova hihiena yak zasib formuvannia navychok bezpechnoi roboty v merezhi internet u ditei doshkilnoho viku [Digital Hygiene as a Means of Forming the Skills of Safe Work on the Internet in Preschoolers] Suchasni zahrozy hlobalnii ta rehionalnii bezpetsi : materialy mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf., m. Odesa, 29 zhovtnia 2023 r. S. 339–343. DOI: 10.46340/GUEC2023-10. [in Ukrainian]

17. Lystopad O. V. (2011) Innovatsiinyi rozvytok osvity y osviti innovatsii. Poniatiino-terminolohichni analiz problemy. [Innovative Development of Education and Educational Innovations. Conceptual and Terminological Analysis of the Problem] Innovatsii u profesiino-pedahohichnii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia: metodolohichni, zmistovi ta metodychni aspekty: monohrafiia. Sumy: Vydavnytstvo «MakDen», 2011. S. 43-60. [in Ukrainian]

18. Moskalenko A. A. (2019) Innovatsiini tekhnolohii na urokakh zarubizhnoi literatury. [Innovative Technologies in Foreign Literature Lessons] *Zarubizhna literatura v shkoli. 2019. № 13/14. S. 3-6.* [in Ukrainian]

19. NAKAZ 30.10.2013 № 1518 Pro zatverdzhennia Vymoh do vyshchykh navchalnykh zakladiv ta zakladiv pislidyplomnoi osvity, naukovykh, osvitno-naukovykh ustanov, shcho nadaiut osvitni posluhy za dystantsiinoiu formoiu navchannia z pidhotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv za akredytovanyimi napriamamy i spetsialnostiam [ORDER 30.10.2013 No. 1518 On Approval of Requirements for Higher Educational Institutions and Post-Graduate Educational Institutions, Scientific, Educational and Scientific Institutions that Provide Educational Services in the Distance Form of Training for Training and Advanced Training of Specialists in Accredited Areas and Specialties] Available at URL: <http://surl.li/tgpgv> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

20. Osvitnia innovatsiia. [Educational Innovation] Available at URL: <http://surl.li/tgphu> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

21. Osvitni tekhnolohii. [Educational Technologies] Navchalno-metodychnyi posibnyk Za zahalnoiu redaktsiieiu O. M. Piekhoty. Kyiv: A.S.K., 2001. S. 69–75 [in Ukrainian]

22. Pidlasyi I. P. (1998) Pedahohichni innovatsii. [Pedagogical Innovations] *Ridna shkola. 1998. № 12. S. 3 – 81* [in Ukrainian]

23. Pro rekomendatsii dlia pratsivnykiv zakladiv doshkilnoi osvity na period dii voiennoho stanu v Ukraini № 1/3845-22 vid 02 kvitnia 2022 roku [On Recommendations for Employees of Preschool Educational Institutions During the Period of Martial Law in Ukraine No. 1/3845-22, dated April 2, 2022] Available at URL: <http://surl.li/gsnwp> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

24. Proiekt UNICEF dlia pidtrymky ditei i batkiv [UNICEF Projects to Support Children and Parents] Available at URL: <http://surl.li/lkejc> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

25. Skvortsov D. Innovatsiia, innovatsiinizm ta innovatsiinyi rozvytok z pozytsii ekonomichnoi teorii [Innovation, Innovativeness and Innovative Development from the Standpoint of Economic Theory] Available at URL: <http://surl.li/tgppj> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

26. Spirin O. M. (2009) Informatsiino-komunikatsiini ta informatychni kompetentnosti yak komponenty systemy profesiino-spetsializovanykh kompetentnostei vchytelia informatyky. [Information, Communication and Informatics Competencies as Components of the System of Professional and Specialized Competencies of the Informatics Teacher.] *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia. 2009. № 5 (13).* Available at URL: <http://surl.li/tgpkj> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]

27. Chubko O.P. Innovatsiini tekhnolohii navchannia v konteksti pedahohichnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia. [Innovative Learning Technologies in the Context of Pedagogical Training of the Future Teacher.] Available at URL: <http://surl.li/tgpkz> (Accessed 11.04.2024) [in Ukrainian]